

L'enginyer Ildefons Cerdà, a la memòria de l'avantprojecte d'eixampla i reforma per Barcelona (1855), referint-se als nuclis de l'entorn de la capital, entre els quals hi considera Sabadell, afirma el següent: "son poblaciones que en su disposición y trazado constituyen un verdadero padron de ingnomina para nuestro siglo". En aquell moment el nucli barroc sabadellenc començava a expansionar-se, seguint, com a directriu d'ordenació, el traçat dels camins existents (Sant Pau, Salut, Creueta...), tot creant les primeres illes de cases, delimitades per carrers de 30 pams d'amplada.

A la dècada següent, Francesc Daniel Molina, l'arquitecte neoclàssic barceloní, justificava l'esventrament del centre de la població (projecte d'eixampla i reforma, 1865), perquè el nucli urbà es caracteritzava per la seva "construcción laberíntica, con sus estrechísimas calles, con sus numerosos callejones, con las dificultades que ofrece a la viabilidad pedestre, ecuestre y rodada; no satisface pues las justas exigencias del Comercio y de la Industria, y presenta un sin número de obstáculos á su desarrollo siendo por lo tanto necesaria una reforma en la poblacion ecsistente".

Aquesta percepció de la realitat construïda reclamava importants reformes que perseguien la millora de la circulació (relació amb l'estació i les carreteres), de la higiene i de l'ordre, sempre, això sí, respectant "los intereses creados". Es tractava d'absorbir la ciutat històrica en un model urbanístic caracteritzat per la regularitat geomètrica.

Algunes ciutats, de les que Sabadell en seria una bona representat, van desenvolupar extraor-

La recuperació del centre de la ciutat, un objectiu difús

JAUME PUIG CASTELLS

dinàriament la ideologia urbanística vuitcentista, encara que per aconseguir l'aproximació al model es tardés més de cent anys i un reguitzell de sacrificis i plets importants (per exemple, el mantingut entre l'Ajuntament i els Escolapis).

Precissament, cent anys més tard, l'alcalde Marçet escribia en les seves memòries, "Mi Ciudad y yo": "(...) la obra capital, des del punto de vista urbanístico, fue la gran reforma del viejo "Pedregar" que, con el subsiguiente complejo de la calle Manresa, ahogaba literalmente toda la circulación central de la ciudad, constituyendo un impresionante tapón en pleno eje capital de la circulación urbana. (...) Tanto en el planeamiento como después en la ejecución de estas considerables y beneficiosas reformas, tuve en la oposición a los clásicos sentimentalistas, siempre en plan espíritu de contradicción, aunque, una vez realizadas ambas obras, todo el mundo se rindió a la evidencia, reconociendo el gran servicio que suponen para la ciudad".

El donar resposta directa als requeriments de la industrialització i del comerç, per tan, adequar un

nucli existent a unes necessitats majors de trànsit i a uns nous tipus de vehicles (primer els carruatges, després els cotxes) és una lògica d'actuació urbanística que pertany al passat. Tot i així, actualment encara pesa excessivament la qüestió del trànsit rodat en la revitalització dels centres de les ciutats. S'esmercen molts esforços en endreçar i diluir l'allau de vehicles que ocupen diàriament el centre, restant recursos a la resolució d'altres qüestions claus per l'adequació de l'àrea a unes altres sol·licitacions, les de la ciutat de serveis, de l'oci, de la cultura, però sense oblidar la residència. Mentrestant passen els anys i els sistemes de transport i els hàbits i les necessitats de mobilitat es van modificant: cal tenir en compte el reconeixement de la permanència de la ciutat com a fet físic, cabdal per encertar solucions d'intervenció urbanística de caràcter no efímer, en definitiva, aquelles que arriben a donar l'empremta a un centre històric.

La visió retrospectiva dels processos urbans dona pautes, guies d'actuació, més enllà del reconeixement d'unes preexistències estàtiques. Per tan, la visió del procés de transformació del nucli urbà és cabdal, quan cal definir com es vol que sigui el centre de Sabadell pel segle vinent.

Podem fàcilment constatar que el centre de la ciutat no pateix els problemes característics de les àrees centrals, sobretot de ciutats velles, en quan a degradació física i social. Les operacions de renovació s'han encadenat al llarg d'una centúria: hem d'entendre que la construcció del parking a la Plaça del Dr. Robert, amb l'accés pel Passeig, és encara una herència evident de

Pedregar, 10
Telèfon 726 51 22
08202 SABADELL

Rambla de Sabadell, 82 • SABADELL
Telèfon 726 57 85

Sant Pere, 22 • Tel. 726 19 59 • SABADELL

la consecució, per via de la reforma, de l'eix central com a principal artèria urbana de comunicació Nord-Sud.

Ens trobem amb un centre urbà en el qual no hi reconeixem aquelles qualitats que disposen d'altres poblacions que no han patit processos de renovació tan dràstics: espais pintorescos, irregularitats de traçat, carrers estrets, espais lliures de morfologia diversa, illes de cases de petita dimensió. Aquesta realitat no ha de portar a la nostàlgia, sino a l'aprofitament, a l'adequació d'allò existent: aquests espais podran suportar usos més intensius en el futur de manera més còmoda que en altres escenaris. Ara bé, no es pot admetre perdre més fites històriques i, en la mesura d'allò possible, cal generar nous recorreguts, nous espais que augmentin la capacitat d'absorció d'activitat d'aquest centre i li retornin una escala més humana i no tan a mida de

cotxe. Cal recuperar la relació amb el vianant o, millor dit, amb el passejant, amb el ciutadà que no sols es consumidor i usuari de les ofertes habituals del comerç usual i dels serveis administratius establerts, sino també que preten un retrobament amb la història, amb la cultura, amb el comerç singular, amb allò que no troba en el medi urbà quotidià, ni en les infraestructures terciàries externes.

Es parteix d'una àrea urbana molt ben comunicada, que li atorga un paper evident de centralitat en el territori metropolità: tres estacions de ferrocarril, una en el mateix centre de gravetat; estació d'autobusos intermodal; tota la xarxa urbana d'autobusos passa pel centre;

sector encerclat per rondes que comuniquen directament amb dos sortides d'autopista i amb la xarxa de carreteres. Es un capital fix del qual no en disposa cap centre històric de les ciutats catalanes.

Es precis reconèixer en aquesta àrea elements de singularització. Moltes vegades, els atractius provenen dels mateixos espais urbans que el pas dels temps els hi atorga una significació especial: la plaça major, el carrer major, la rambla.

Sabadell ha de recuperar la Plaça Major, un espai de centralitat cívica que, de moment, no s'identifica ni amb la Plaça de Sant Roc, ni amb la del Dr. Robert, ni amb el Passeig. En absència de carrer major, la Rambla adquireix aquest paper

però, mentre es mantingui oberta al trànsit, sense cap discriminació, per soroll, per pol·lució, per incomoditat de travessar d'una vorera a l'altre, no compleix amb el nivell de confort que cal reclamar a la via cívica més important d'un centre històric. La introducció de focus d'atracció han de potenciar el paper de la Rambla: l'operació de l'Imperial, el Museu Textil (Cal Pissit/Buxeda Vell), treient-hi el nas, la rehabilitació de l'Euterpe.

A llevant, el carrer de la Indústria, creat amb vocació de via important, ha de recobrar el protagonisme perdut, amb un tractament adequat, doncs els focus d'activitat que disposa o relaciona, així ho requereixen: Àrea Universitària, Estacions de tren i autobusos, Biblioteca Central, Arxiu Històric (Casa Ponsà), Despatx Lluch, Casa Duràn, d'altres establiments terciaris i, més enllà, les noves dependències municipals del Vapor Turull i el Museu d'Art.

A ponent, el Mercat s'ha d'erigir com un forum ciutadà. Cal recuperar "La Plaça", on l'acte de compra es converteix en un fragment de la vida cultural de la ciutat, on hi tinguin sortida diversitat de productes, superant l'aburrit caràcter clònic de les grans superfícies.

I, finalment, és urgent aconseguir una millora en la qualitat del paisatge urbà. Això significa millorar els atributs tan de l'obra nova com de les rehabilitacions (incentivació municipal); la recuperació i el manteniment de les edificacions emblemàtiques i la racionalització dels tractaments de tots els espais públics: pavimentació, enllumenat, mobiliari i senyalització.